

Arkeologisk förundersökning, Sittesta

RAÄ-nr Ösmo 742, Ösmo socken, Nynäshamn kommun, Södermanland

Karin Sundberg

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2016:70

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING

Arkeologisk förundersökning, Sittesta

RAÄ-nr Ösmo 742, Ösmo socken, Nynäshamn kommun, Södermanland

Karin Sundberg

Lst dnr 431-36965-2014

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2016 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2016:70

Författare Karin Sundberg

Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse

Omslagsfoto Vy över undersökningsområdet, taget från öst.
Foto av Arkeologgruppen AB.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_160001

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	5
Syfte	8
Metod	8
Genomförande	8
Resultat	9
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	9
Referenser	10
Tekniska och administrativa uppgifter.....	11
Bilagor	12

Bilaga 1. Schakttabell

Bilaga 2. Anläggningstabell

Figur 1. Karta över trakten kring Sittesta med den aktuella undersökningsplatsen markerad med en svart ring. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

Arkeologgruppen AB har genomfört en arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte av fornlämningen RAÄ-nr Ösmo 742 belägen inom fastigheten Sittesta 1:22, Ösmo socken, Nynäshamns kommun.

Vid förundersökning påträffades elva diffusa anläggningar som inte bedöms som fornlämningar utan spår av sentida verksamhet.

Inledning

Vidbynäs Förvaltning AB och Nynäshamns kommun arbetar med detaljplanering av ett område vid Källberga i Ösmo socken.

Arkeologgruppen AB har utfört en förundersökning i avgränsande syfte under en vecka i augusti 2016. Vidbynäs Förvaltnings AB har bekostat arbetet.

Beställare och beslutande i ärendet är Länsstyrelsen i Stockholms län.

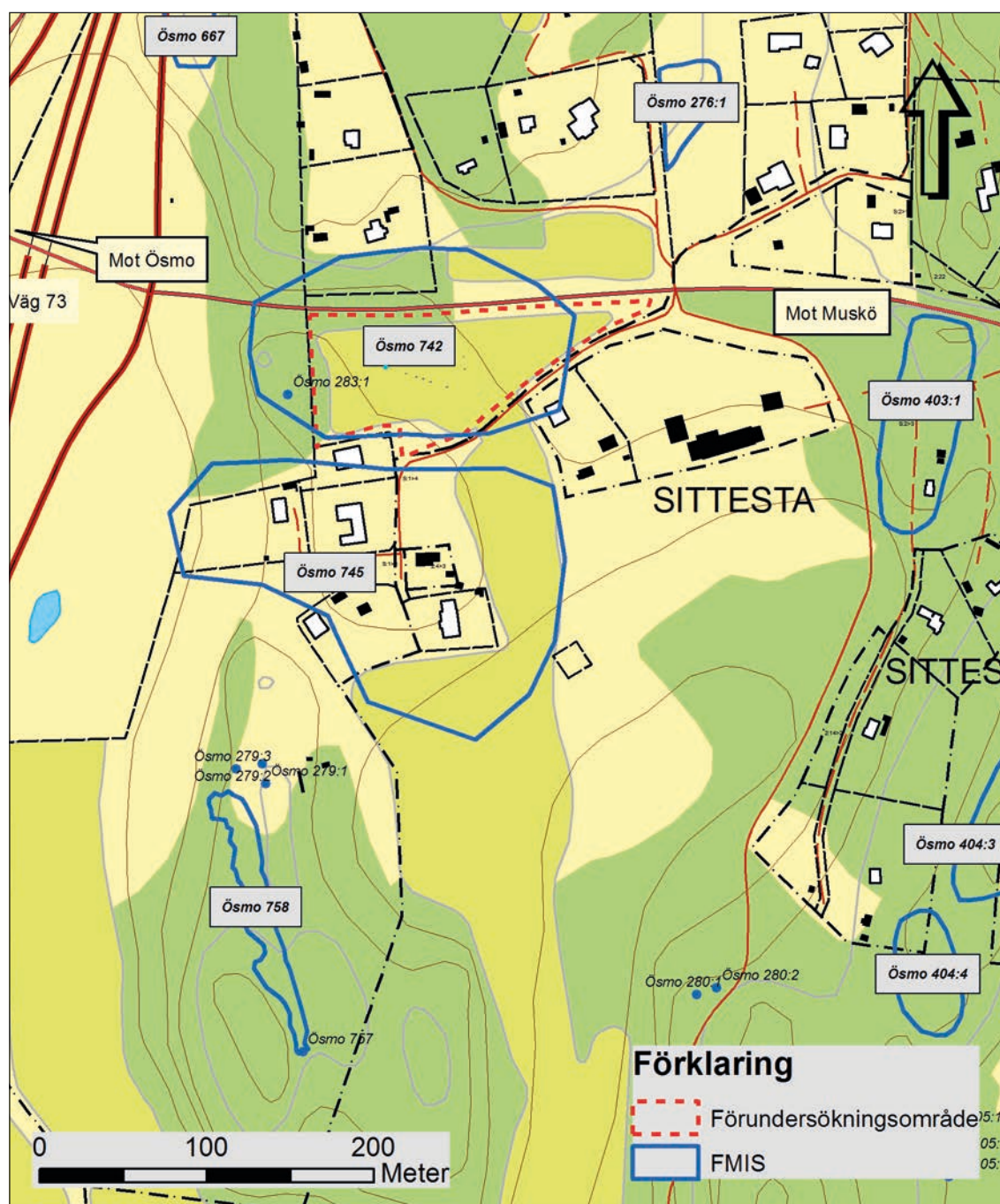
Bakgrund och kulturmiljö

I samband med detaljplanearbetet har det tidigare genomförts ett antal arkeologiska utredningar och förundersökningar inom området. År 2010 utfördes en arkeologisk utredning i området och platsen bedömdes då som fornlämning, bland annat utifrån fynd av keramik i en sotig anläggning (Gustafsson 2010).

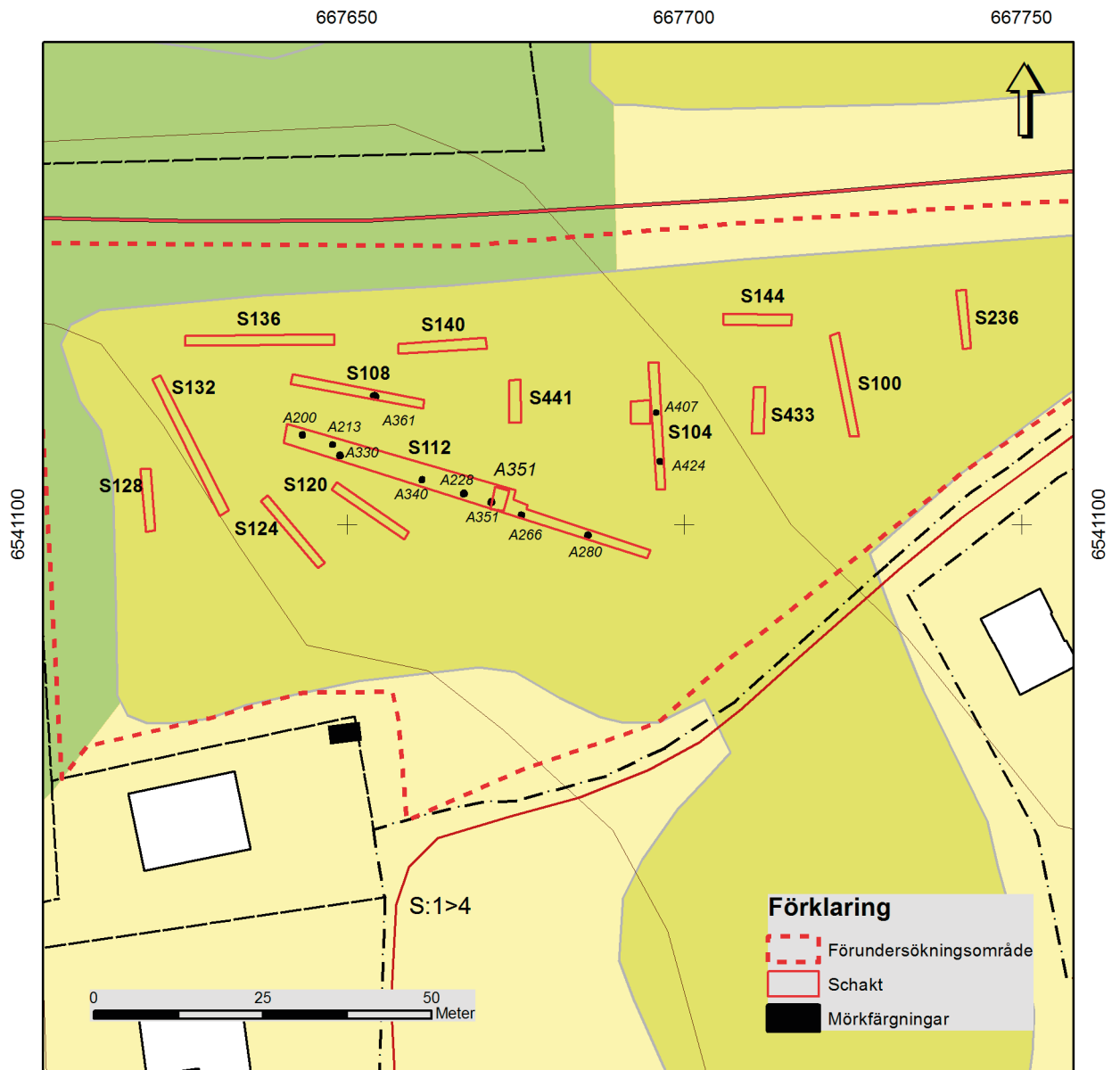
Området kring Källberga utgörs av kuperad och ofta brant terräng med nivåer mellan 10–50 meter över havet. Höjderna består av sandiga, siltiga och grusiga jordar, emellanåt med berg i dagen.

Platsen för förundersökningen ligger på cirka 20 meter över havet i en svag sydslutning. I norr skärs området av vägen mot Muskö och ytterligare norr därom finns en väl markerad höjd. Idag utnyttjas platsen som betesmark för hästar.

I närområdet har det funnits två medeltida bytomter, Källberga (RAÄ-nr Ösmo 744, utanför kartbild) längst i söder och i Sittesta (RAÄ-nr Ösmo 745) strax söder om den aktuella platsen. Båda byarna har medeltida belägg. Källberga bytomt omnämns första gången år 1281 och Sittesta omnämns år 1331. Nordost om RAÄ-nr Ösmo 745 och cirka 300 meter öster om det aktuella förundersökningsområdet finns ett gravfält (RAÄ-nr Ösmo 403:1) som ursprungligen bestod av 16 runda stensättningar. I övrigt finns ett flertal ensamliggande runda stensättningar. Närmast området finns en stensättningsliknande lämning (RAÄ-nr Ösmo 283:1) men som, vid en utredning, visade sig vara en naturbildning (Fornsök).

Figur 2. Utdrag ur Fastighetskartan med närliggande fornlämningar markerade. Skala 1:4 000.

Figur 3. Utdrag ur Fastighetskartan med samtliga schakt och anläggningar markerade. Skala 1:1 000.

Syfte

Syftet var enligt Länsstyrelsens förfrågningsunderlag att fastställa utsträckningen av fornlämningen RAÄ-nr Ösmo 742 söder om väg 539 (vägen mot Muskö).

Metod

Schaktning skedde med grävmaskin ned till orörd nivå för att via provschakt söka fastställa fornlämningarnas utbredning. Dessa utgick från det område som utreddes år 2010 och som då påvisade lämningar. Schakten grävdes med en bredd om 1,5–3,0 meter.

Schakten mättes sedan in med RTK-GPS och en beskrivning av dessa upprättades.

De fragmentariska lämningar som påträffades mättes in med RTK-GPS och fotograferades, därefter undersöktes den ena halvan av lämningen.

Samtliga schakt återfylldes och marken jämnades till efter avslutad undersökning.

Genomförande

Området för fornlämningen undersöktes genom att sökschakt togs upp radiellt från platsen där en anläggning med förhistorisk keramik tidigare påträffats.

Därtill togs ett flertal schakt upp inom övriga delar av området, undantaget området längst i söder. Där skall enligt uppgift en elkabel vara placerad. Det ansågs inte heller nödvändigt eftersom de schakt som låg närmast inte innehöll några anläggningar. Samtliga schakt grävdes ned till steril nivå. Därefter mättes schakten in med RTK-GPS och en beskrivning upprättades.

Där det var nödvändigt och för att säkerställa att inga fornlämningar missades breddades schakten.

Hela förundersökningsområdet uppgår till 11 000 kvadratmeter. Inom den ytan togs fjorton schakt upp. Dessa hade en längd av 6–57 meter och en bredd mellan 1,5 och 3,0 meter.

Stratigrafin i schakt 100, 104, 144, 236, 433, vilket omfattar den östra delen av området, bestod av ett tunt lager med grästorv och därefter ljus hårdpackad silt. Två diffusa mörkfärgningar i S104 syntes i plan. Schaktet breddades för att utröna om det fanns ytterligare mörkfärgningar.

Schakten 108, 136, 140, 441 bestod av torv och ett cirka 0,4 meter tjockt matjordslager vilket innehöll små bitar tegel och enstaka kolstänk. Därunder vidtog lera. I schakt 108 påträffades en diffus mörkfärgning. I schakt 140 fanns två 1,5 meter breda diken som låg i nord-sydlig riktning.

Schakt 120, 124, 128 och 132 bestod av torv och därunder 0,5 meter tjockt matjordslager med stor andel lera. Mäktigheten på matjorden ökade i den södra delen. Under matjorden vidtog lera. Schakt 128 schaktades ner till 1,0 meter. I den norra delen av schakt 132 påträffades två bitar järnslag i matjorden. Inga anläggningar påträffades.

Schakt 112 sträcker sig i sydost-nordvästlig riktning och togs med utgångsläge från det schakt som vid utredningen från år 2010 innehöll en anläggning med fynd av förhistorisk keramik. Överst fanns ett torv-lager och sedan vidtog ett 0,2–0,4 meter tjockt matjordslager. Mäktigast var matjordslagret i den sydöstliga delen. Ett parti schaktades ner till 1,0 meter. Matjordslagret innehöll små bitar med tegel och kolstänk. Här påträffades åtta diffusa mörkfärgningar.

Resultat

Sammantaget påträffades diffusa rundade mörka fläckar i tre av schakten, totalt elva stycken. Åtta av dessa i schakt 112. De var synliga i plan direkt efter avbaning men bedömdes som otydliga. Samtliga mörkfärgningar undersöktes till hälften för att klargöra om de var anläggningar eller inte. I A330 påträffades en bit yngre rödgods som inte närmare går att datera. I A228 påträffades en cirka 1 centimeter stor skärva modernt fönsterglas. Ingen av mörkfärgningarna hade tydliga nedgrävningskanter eller tydlig färgning i profil. Storleken på mörkfärgningarna var mellan 0,3–0,5 meter. Anläggningarna kan vara ett stenlyft eller rester efter ett grunt nedgrävt modernt staket.

Fornlämningen RAÄ-nr Ösmo 742 kunde inte påvisas inom den aktuella förundersökningsytan.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Förundersökningen följde den planerade undersökningsplanen och inga avvikelser gjordes.

Syftet var att avgränsa den aktuella fornlämningen. Ingen fornlämning påträffades och den kunde därmed inte avgränsas inom förundersökningsområdet.

Referenser

Tryckta källor

Gustafsson, P. 2010. *Lämningar från järnålder och historisk tid vid Vidbynäs*.
Riksantikvarieämbetet. UV Mitt, rapport 2010:28. Stockholm.

Tekniska och administrativa uppgifter

Landskap	Södermanland
Län	Stockholm
Kommun	Nynäshamn
Socken	Ösmo
Fastighet	Sittesta 1:22
Fornlämningsnummer	RAÄ-nr Ösmo 742

Projektledning	Karin Sundberg, Ola Winter
Personal	Karin Sundberg, Ola Winter

Undersökningstid	2016-08-22 till 2016-08-26
Exploateringsyta	11 000 m ²
Undersökt yta	Cirka 400 m ²
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Länsstyrelsens diarienummer
421-36965-2014

Arkeologgruppens projektnummer
2016_72

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd omhändertogs.

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

Samtliga måttangivelser är i meter.

Nr	Längd	Bredd	Djup	Innehåll/beskrivning	Anläggningar
100	15	1,5	0,3	0,1 torv, därunder 0,2 ljus silt, enstaka stenar 0,05-0,15 m stora.	
104	19	1,5	0,3	0,1 torv, därunder 0,2 ljus silt, enstaka stenar 0,05-0,15 m stora.	A407, A424
108	19	1,5	0,55	0,15 torv därunder 0,4 matjordslager med tegelfragment och kolstänk. Lera i botten. Inga stenar.	A361
112	57	1,5-3,0	0,4-1,0	0,15 torv därunder 0,2-0,4 matjordslager med tegelfragment och kolstänk. Ett parti schaktade ned till 1,0 meter.	A200, A213, A228, A266, A280, A330, A340, A351,
120	13	1,5	0,6	0,15 torv och därunder 0,45 matjord med stor andel lera. Lera i botten.	
124	13,5	1,5	0,65	0,15 torv och därunder 0,5 matjord med stor andel lera. Lera i botten	
128	9	1,5	0,65-1,0	0,15 torv och därunder 0,5 matjord med stor andel lera. Lera i botten. Enstaka 0,1-0,2 stora stenar. Ett parti schaktades ned till 1,0 meter.	
132	22	1,5	0,65	0,15 torv och därunder 0,5 matjord med stor andel lera. Lera i botten. Inga stenar.	
136	22	1,5	0,5	0,15 torv därunder 0,35 matjordslager med tegelfragment och kolstänk. Lera i botten. Inga stenar.	
140	12	1,5	0,5	0,15 torv därunder 0,35 matjordslager med tegelfragment och kolstänk. Lera i botten. Enstaka småstenar.	
144	10	1,5	0,35	0,1 torv, därunder 0,2 ljus silt, enstaka stenar 0,05-0,15 m stora.	
236	9	1,5	0,35	0,1 torv, därunder 0,25 ljus silt, enstaka stenar 0,05-0,10 m stora.	
373				Utökning av S104	
433	7,5	1,5	0,35	0,1 torv, därunder 0,25 ljus silt, enstaka stenar 0,05-0,10 m stora.	
441	6,5	1,5	0,45	0,15 torv därunder 0,30 matjordslager med tegelfragment och kolstänk. Lera i botten. Enstaka stenar 0,05-0,1	
445				Djupschaktning i S112	

Bilaga 2. Anläggningstabell

Samtliga måttangivelser är i meter.

Nr	Längd	Bredd	Typ	Beskrivning	Belägen i schakt
200	0,45	0,45	Mörkfärgning	Rundad, svag antydan till nedgrävning. Störhål? Något mörkare fyllning av silt.	S112
213	0,4	0,4	Mörkfärgning	Rundad, endast synlig i plan.	S112
228	0,6	0,6	Mörkfärgning	Rundad, endast synlig i plan.	S112
266	0,45	0,45	Mörkfärgning	Rundad, endast synlig i plan.	S112
280	0,55	0,45	Mörkfärgning	Rundad, endast synlig i plan.	S112
330	0,5	0,5	Mörkfärgning	Oregelbunden, endast synlig i plan.	S112
340	0,47	0,35	Mörkfärgning	Rundad, endast synlig i plan.	S112
351	0,65	0,55	Mörkfärgning	Rundad, svag antydan till nedgrävning. Något mörkare fyllning av silt. Störhål?	S112
361	0,75	0,6	Mörkfärgning	Oval svacka med något mörkare fyllning bestående av humös silt	S108
407	0,35	0,25	Mörkfärgning	Rundad, endast synlig i plan.	S104
424	0,45	0,5	Mörkfärgning	Rundad, endast synlig i plan.	S104

